

AGRÁRMINISZTERIUM

ÉRTÉKELÉSI JELENTÉS

Tudástőke: képzés és tanácsadás értékelés

*„A Vidékfejlesztési Program lebonyolítását támogató informatikai rendszerek fejlesztését támogató informatikai és közigazgatási szakértői tanácsadás, valamint a KAP 2020-hoz kapcsolódó monitoring tervezői feladatok és szaktanácsadás ellátása”
című projekt keretében*

Projektvezető:

Saad Tamás

Szakértő:

Hamza Eszter

Készült: 2019.10.31.

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Mezőgazdasági
Vidékfejlesztési Alap

A vidéki térségekbe beruházó Európa

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK	2
1 Vezetői összefoglaló	3
1.1 Bevezetés.....	3
1.2 Problémafelvetés	3
1.3 Módszer	3
1.4 Eredmények.....	4
2 Executive Summary	6
2.1 Introduction.....	6
2.2 Problems.....	6
2.3 Method.....	6
2.4 Results.....	7
3 Bevezetés	9
3.1 Vizsgálandó intézkedések	9
4 Elemzés.....	11
4.1 Helyzetértékelés.....	11
4.2 Eredmények, hatások	20
5 Következtetés, ajánlás	26
Felhasznált irodalom	28

1 VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

1.1 Bevezetés

Az EMVA felhasználását szabályozó európai uniós jogszabályok előírják a támogatások hatásainak, tapasztalatainak rendszeres értékelését. Ennek megfelelően a Vidékfejlesztési Program Irányító Hatósága a Program értékelési tervének 2019. évi feladatai közül megrendelte a Field Consulting Services Zrt. által vezetett konzorciumtól a „Tudástöke: képzés és tanácsadás” értékelés elkészítését. Jelen dokumentum ezt a témakört a 2019-ben már elérhető információk alapján értékeli. A program előrehaladásával a témakör további – az előrehaladás révén keletkező új eredményeket is figyelembe vevő – értékelése tervezett 2020. év során.

1.2 Problémafelvetés

A tudásbázis megerősítése és a tudástranszfer az egyik legfontosabb átfogó célkitűzése a Vidékfejlesztési Programnak (továbbiakban VP). Az EU2020 átfogó célkitűzései között szerepel a tudásra és az innovációra épülő gazdaság kialakítása, mely célkitűzést elsősorban a Vidékfejlesztési Program 1. prioritása „A tudásátadás és az innováció előmozdítása a mezőgazdaságban, az erdészetben és a vidéki térségekben” szolgálja.

Magyarországon Gazdaság szerkezeti összeírások (GSZÖ) adatai szerint 2016-ban a gazdaságvezetők 21,4%-a, 92 249 fő rendelkezett mezőgazdasági szakképzettséggel, közülük 27 058 főnek (6,3%) alap, 46 044 főnek (10,1%) közép- és 19 147 gazdaságvezetőnek (3,4%) felsőfokú szakmai végzettsége van. A gazdaságvezetők 7,3%-ának nincs semmilyen szakmai végzettsége, 72,9%-uk pedig csupán gyakorlati tapasztalattal rendelkezik. Összességében (az elérhető adatok időszakát vizsgálva) a bázisévhez (2013) viszonyítva 2013–2016 között a szakképzettséggel rendelkező gazdaságvezetők aránya 17,8%-ról 21,4%-ra növekedett.

Magyarország Vidékfejlesztési Programja a tudásbázis növelését és a tudásátadás fejlesztését az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló 1305/2013 rendelet 14., 15. cikke alapján a következő intézkedésekkel és felhívásokkal kívánja elérni és végrehajtani:

M01 -Tudásátadás és tájékoztatási tevékenységek (14. cikk)

- VP1-1.1.1-17 Agrárgazdasági képzések és felkészítő tréningek felhívás
- VP1-1.2.2-16 Tájékoztatási szolgáltatás felhívás
- VP1-1.3.1.-17 Szakmai tanulmányutak és csereprogramok felhívás

M02 - Tanácsadási szolgáltatások, üzemvezetési és helyettesítési szolgáltatások (15. cikk) intézkedés, amely alatt megjelent felhívás:

- VP1-2.1.1-2.1.2-17 Mezőgazdasági, erdőgazdálkodási és élelmiszer-feldolgozáshoz kapcsolódó egyéni és csoportos szaktanácsadás

1.3 Módszer

A tudásátadással kapcsolatos VP intézkedések előrehaladását és a támogatások eredményeinek kimutatását kvantitatív és kvalitatív elemzési módszerek kombinációjával végeztük el. Az eredmények mérése a Bizottság 808/2014/EU végrehajtási rendeletében meghatározott közös eredmény és cél mutató, valamint különböző addicionális eredménymutatók meghatározásával történt a felállított döntési kritériumok mentén. A mutatók meghatározása a műveleti adatbázis alapján történt, ezen túlmenően az 1.2 Tájékoztatási szolgáltatás művelet előrehaladásának és eredményeinek bemutatásához felhasználtuk a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara

(továbbiakban: NAK) éves beszámolóit. Az értékelés során kvalitatív módszereket is alkalmaztunk. Mélyinterjúkat készítettünk a NAK és képzőszervezetek képviselőivel.

1.4 Eredmények

A tudástőke fejlesztésében a legjelentősebb a **VP1-1.1.1-17 Agrárgazdasági képzések és felkészítő tréningek** felhívás, ami 2017. január 25-én jelent meg. A 2014-2019 első félévéig terjedő időszak alatt a felhívás vonatkozásában 5 projekt esetében történt kötelezettségvállalás, de kifizetés még nem volt. Mivel támogatott képzés nem indult, így a felhívás egyelőre nem tudott hozzájárulni a mezőgazdasági és erdőgazdasági termelők szakképzettségének javításához. A képzések beindulásával ugyanakkor gyors javulás várható ezen a téren.

A T3 közös célmutató „Az 1305/2013/EU rendelet 14. cikke szerinti képzésben részt vevők teljes száma” az ÚMVP determinációs jogcím keretéből megvalósult képzéseknek köszönhetően 102, ami egyelőre a 2020-as célérték 0,02 százaléka. A képzésben részesülő potenciális kedvezményezettek körét a NAK tagsága fedi le, amely 2018-ban 375 998 fő volt. „A rendelet 14. cikke alapján képzésben részt vettek aránya az összes potenciális kedvezményezett számából” megnevezésű addicionális eredménymutató értéke így egyelőre 0,004%.

A **VP1-1.2.2-16 Tájékoztatási szolgáltatás** felhívás 2016. május 24-én jelent meg 24,36 millió euro keretösszeggel. A felhívásra egy támogatási igény érkezett a teljes keretösszegre a Nemzeti Agrárgazdasági Kamarától. A tájékoztatási szolgáltatást a NAK végzi a falugazdász hálózatán keresztül. A felhívás keretében az ÚMVP determinációval együtt 2019 június 30-ig összesen 9,963 millió eurót, azaz a forráskeret 40,9%-át fizették ki. A 2017. és 2018. évben a VP1-1.2.2-16 Tájékoztatási szolgáltatás felhívás alatt összesen 467 757 egyedi ügyfélszolgálati tájékoztatási alkalom valósult meg, amivel az időarányos célérték másfélszerese, a teljes programidőszakra vonatkozó célérték közel háromnegyede teljesült. Ezen kívül a felhívás közvetett kedvezményezettjei az időarányosan tervezett 2400 alkalom helyett 3614 csoportos tájékoztatásban, valamint a tervezett 16 helyett 76 széleskörű tájékoztatás keretében biztosított rendezvényen vehettek részt. **A két évben előírt célértékeket tehát minden indikátor esetében jelentősen túlteljesítették.**

A **VP1-1.3.1.-17 Szakmai tanulmányutak és csereprogramok** felhívás esetében a támogatásra rendelkezésre álló tervezett keretösszeg 4,77 millió euro. 2018. december 31-ig a forráskeret közel felére (47,3%) érkezett igénylés, összesen 68 támogatási kérelmet nyújtottak be. A benyújtott 68 pályázat túlnyomó része (64 db) a felhívás 3. célterületére, a gyakornoki program megvalósítására érkezett. A felhívás keretében kötelezettségvállalás és kifizetés 2019. június 30-ig nem történt, ezért ez a felhívás az értékelés időszakában nem járult hozzá a tudástőke fejlesztéséhez az agráriumban. A támogatási igényeket vizsgálva viszont előre vetíthető, hogy leginkább a gyakorlati tapasztalat megszerzése terén várható az intézkedések hatása.

A **VP1-2.1.1-2.1.2-17 Mezőgazdasági, erdőgazdálkodási és élelmiszer-feldolgozáshoz kapcsolódó egyéni és csoportos szaktanácsadás felhívás** 2017. március 28-án jelent meg 45,46 millió euro keretösszeggel. A felhívás keretében 2019. év első fél évéig összesen 11 pályázat esetében történt kötelezettségvállalás 11,2 millió euro összegben. Kifizetés 2019. június 30-ig még nem történt a felhívás keretében.

Összességében a Vidékfejlesztési Program tudástőke fejlesztését célzó képzési, tájékoztatási, tanácsadási intézkedései a Program vizsgált időszakában egyelőre mérsékelt eredményeket hoztak, mivel egyedül a tájékoztatási szolgáltatások terén történtek kifizetések. Ugyanakkor ezek az intézkedések elengedhetetlenek a Program által támogatott más intézkedések esetében a források hatékony felhasználása szempontjából, így különösen fontos az ismeret és tudásátadás a fiatal gazdák vállalkozásindításához, a különféle beruházásokhoz, a környezetvédelmi, agrárkörnyezetgazdálkodási, illetve az energiahatékonysággal, megújuló energiafelhasználással, valamint a rövidellátási láncokkal kapcsolatos fejlesztésekhez, beruházásokhoz. Ahhoz, hogy a VP-ben kitűzött célok teljesüljenek a tudásátadási intézkedések kapcsán, javasolt a pályázatkezelési és támogatás döntési eljárás jelentős felgyorsítása ezen intézkedések tekintetében.

A 2020 utáni programozási időszakban jelentős szerepet kap a digitalizációval, innovációval, együttműködések létrejöttével és működésével kapcsolatos tudás és ismeretanyag, ezért már a jelen programozási időszakban célszerű a szaktanácsadók képzésében kiemelt szerepet szánni ezeknek a témaköröknek. Fel kell készíteni a szaktanácsadókat, hogy az új KAP támogatási rendszerében prioritást élvező tématerületekkel kapcsolatban naprakész ismeretekkel rendelkezzenek, melyeket átadhatnak.

2 EXECUTIVE SUMMARY

2.1 Introduction

European Union legislation governing the use of the EAFRD requires regular evaluation of the impact and experience of grants. In line with this, the Rural Development Program Managing Authority has commissioned a consortium led by Field Consulting Services Zrt. to carry out an evaluation of the Program Evaluation Plan in 2019, „Knowledge capital: training and consultancy”. This document evaluates this topic based on information already available in 2019. As the program progresses, a further evaluation of the subject, taking into account the new results of the progress, is planned for 2020.

2.2 Problems

Strengthening the knowledge base and knowledge transfer is one of the most important overall objectives of the Hungarian Rural Development Program (VP). One of the overall objectives of the EU2020 is the development of a knowledge- and innovation-based economy, which is primarily pursued under Priority 1 "fostering knowledge transfer and innovation in agriculture, forestry and rural areas" of the Rural Development Program.

Based on the data from Farm Structure Surveys, in 2016 21.4 per cent of the farm leaders (92249 person) have any formal agricultural training in Hungary. Among them 27 058 persons (6,3%) have basic, 46 044 people (10,1%) have middle and 19 147 farm leaders (3,4%) have high-level agricultural qualification. 7.3% of farm managers do not have any professional qualification or experience and 72.9 percent of them have only practical experience. Overall, between 2013 and 2016, the share of managers having agricultural training increased from 17.8% to 21.4%.

Pursuant to Articles 14 and 15 of Regulation 1305/2013 on support for rural development by EAFRD, Hungary's Rural Development Program aims to achieve and implement the expansion of the knowledge base and the knowledge transfer through the following measures and calls:

Measure 1 – Knowledge transfer and information actions

- VP1-1.1.1-17 Agricultural trainings
- VP1-1.2.2-16 Information services
- VP1-1.3.1.-17 Study tours and exchange programs

Measure 2 – Advisory services, farm management and farm relief services

- VP1-2.1.1-2.1.2-17 Individual and group consultancy relating to agriculture, forestry and food processing

2.3 Method

The progress of the RDP measures related to knowledge transfer and the demonstration of the results of the supports were carried out using a variety of quantitative and qualitative methods. The results were measured by estimating common result/target indicators defined in Commission Regulation No 808/2014 and various additional indicators along the judgement criteria. The indicators were collected via the operations database. In addition, we have used the annual reports of Chamber of Agriculture (NAK) to illustrate the progress and

results of 1.2. Information services operation. Qualitative methods were also used for the evaluation. We conducted interviews to representatives of NAK and educational and training institutions.

2.4 Results

The most significant in the development of knowledge transfer is the VP1-1.1.1-17 Agricultural trainings call, which was launched on 25 January 2017. Between 2014 and 30 June 2019, 5 projects were committed but not yet paid. As no supported training was launched, the call could not contribute yet to improving the skills and qualifications of agricultural and forestry producers. The value of target indicator T3 "Total number of participants trained under Article 14 of Regulation (EU) No 1305/2013" is 102, due to trainings under NHRDP, which is 0.02 percent of the target value. The potential beneficiaries of the training are covered by the membership of the NAK, which was 375,998 persons in 2018. The "share of participants trained under measure 1 'Knowledge transfer and information actions' (1.1. vocational training) in the potential beneficiaries" additional indicator value is only 0,004%.

The VP1-1.2.2-16 Information services call was launched on 24 May 2016 for a total amount of EUR 24.36 million. One grant request was received from the National Chamber of Agriculture (NAK) for the total amount. The information service is provided by NAK through its farm advisory network. Within the framework of the call, together with the NHRDP determination, a total of EUR 9.961 million - 40.9% of the budget - was paid until the first half of 2019. In 2017 and 2018, 467,757 unique customer service briefings were conducted, which achieved one-and-a-half times the time-proportional target and nearly three-quarters of the target value for the entire program period. In addition, the beneficiaries of the call (farmers, forestry and food producers) were able to attend 3614 group events and 76 wide-ranging information events instead of the 2400 and 16 events planned. **The target values for the two years were thus significantly exceeded for each indicator.**

For the VP1-1.3.1-17 Study tours and exchange programs call, the indicative amount available for support is EUR 4,77 million. By 31 December 2018, almost half of the support framework (47.3%) had been applied for. A total of 68 applications have been submitted. The majority of the applications submitted (64) were received for the implementation of the internship program, which is the 3. target area of the call. There were no commitments and payments under this call until 30 June 2019, therefore this call did not contribute to the development of agricultural knowledge capital in the evaluation period. However, examining the support needs, it can be foreseen that the impact of the measures is most likely to be gained in the field of practical experience.

The VP1-2.1.1-2.1.2-17 Individual and group consultancy relating to agriculture, forestry and food processing was launched on March 28, 2017 with a budget of HUF 13.91 billion (EUR 45.5 million). In the first half of 2019, a total of 11 applications were committed for an amount of EUR 11.2 million. Until June 30, 2019, no payment has been made for this call.

Overall, the training, information and advisory actions of the Rural Development Program aiming at the development of knowledge capital during the period of the Program until 31 December 2018 have produced only very modest results, since payments were made only for the call for information services. However, these measures are essential for the other actions supported by the Program to ensure efficient use of resources, so information and knowledge transfer is very important for young farmers, and various investments connected to agri-environment and energy efficiency renewable energy and short supply chains. In order to achieve the objectives set out in the RDP for knowledge transfer activities, it is recommended that the application and support decision-making process be significantly accelerated for these measures.

Information and knowledge related to digitization, innovation, cooperation will play an important role in the post-2020 programming period, so it is advisable to focus on these topics already in the current programming

period. Advisers should be prepared to have up-to-date knowledge of these priority areas of the new CAP support system, which they can pass on.

3 BEVEZETÉS

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap felhasználását szabályozó európai uniós jogszabályok előírják (lásd 1303/2013/EU rendelet 56. cikk) a Vidékfejlesztési Program értékelését, ideértve az eredményesség, a hatékonyság és a hatások vizsgálatát. Ennek megfelelően a Vidékfejlesztési Program Irányító Hatósága megbízta a Field Consulting Services Zrt. által vezetett konzorciumot, a Vidékfejlesztési Program Értékelési Tervében szereplő, 2019-re ütemezett, tematikus értékelések elkészítésével.

Jelen dokumentum az Értékelési Terv „Tudástőke: képzés és tanácsadás” feladatának elvégzése során feltárt tapasztalatokat, elemzési eredményeket mutatja.

Az értékelés a Vidékfejlesztési Program egyik legfontosabb átfogó célkitűzését, a tudásbázis megerősítését és a tudástranszfer megvalósulását vizsgálja. Az értékelés tartalmazza a végrehajtás előrehaladásának, tapasztalatainak összegyűjtését, az intézkedések már azonosítható kimeneteinek, eredményeinek vizsgálatát, és a következő programozási időszak tervezését segítő előzetes következtetéseket és ajánlásokat fogalmaz meg.

Jelen értékelés megállapításainak nagyrésze a 2018. december 31-ig feltárt adatokon alapul, kivéve a pénzügyi előrehaladást érintő megállapítások, melyek 2019. június 30-ig terjedő adatokra támaszkodnak. 2020-ban elkészül az értékelés bővített, illetve a legfrissebb adatokat felhasználó aktualizált verziója, mely a projektek nagyobb mértékű előrehaladására tekintettel várhatóan a hatások, összefüggések tekintetében is tud elemzési eredményekkel szolgálni.

3.1 Vizsgálandó intézkedések

A tudásbázis megerősítése és a tudástranszfer az egyik legfontosabb átfogó célkitűzése a Vidékfejlesztési Programnak (VP). Az EU2020 átfogó célkitűzései között szerepel a tudásra és az innovációra épülő gazdaság kialakítása, mely célkitűzést elsősorban a Vidékfejlesztési Program 1. prioritása „A tudásátadás és az innováció előmozdítása a mezőgazdaságban, az erdészetben és a vidéki térségekben” szolgálja. A VP az 1. Prioritás kiemelt területeire forrásokat nem allokált, de közvetetten (másodlagos hatással) az 1. prioritás 3 Bizottság által lehatárolt kiemelt területe közül a tudástőke fejlesztéséhez az következő két kiemelt terület járul hozzá:

1A) Az innovációnak, az együttműködésnek és a tudásbázis gyarapításának az ösztönzése a vidéki térségekben

1C) Az egész életen át tartó tanulás és a szakképzés előmozdítása a mezőgazdasági és az erdészeti ágazatban

Magyarország Vidékfejlesztési Programja a fenti célokat az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló 1305/2013 rendelet 14., 15. cikke alapján a következő intézkedésekkel kívánja elérni és végrehajtani:

M01 - Tudásátadás és tájékoztatási tevékenységek (14. cikk)

Az intézkedés célja az agrárgazdaság szereplői számára az igényeiknek megfelelő, változatos tartalmú és formájú ismeret- és kompetencia szerzési lehetőségek biztosítása, a vállalkozások vezetői, szakemberei számára lehetőség biztosítása ökonómiai és menedzsment ismeretek elsajátítására. Az intézkedés az agrárágazatok humán hátterének a fejlesztését célozza, ami hozzájárul a vidéki területek gazdasági növekedéséhez, a mezőgazdasági termelők, élelmiszer feldolgozók, valamint erdőgazdálkodók fenntartható, környezetkímélő, erőforrás-hatékony és versenyképes gazdálkodásának elősegítéséhez, továbbá a vidéki területek népesség-megtartó képességének erősítéséhez.

Az intézkedés hozzájárul a KAP valamennyi átfogó célkitűzéséhez.

Az intézkedés keretében a tudásátadás a következő formákban történik: tanfolyami képzés, szakmai tájékoztató és felkészítés, online, telefonos és irodában nyújtott személyes tájékoztatás, valamint szakmai tanulmányutak, csereprogramok és gyakornoki programok.

Az intézkedés alatt a VP alábbi felhívásai jelentek meg:

- **VP1-1.1.1-17 Agrárgazdasági képzések és felkészítő tréningek felhívás**

A felhívás keretében támogatás nyújtható a mezőgazdasági termelők, erdőgazdálkodók, élelmiszer-feldolgozók és a vidéki térségekben működő mikro-, kisvállalkozások, és vidékfejlesztési tevékenységet folytatók részére szolgáltatott szakmai képzések, tájékoztatók előkészítéséhez, szervezéséhez és lebonyolításához. A vissza nem térítendő támogatást – ellentétben a korábbi ÚMVP támogatási formával – közvetlenül a képző szervezetek kapják, amely a képzés díj egészét vagy részét fedi.

A képzések szervezése négy célterületen valósul meg:

I. célterület: Önkéntes részvételen alapuló képzések: az Országos Képzési Jegyzék szerinti agrár-szakképesítések, az agrárterülethez kapcsolódó hatósági képzések, szakképesítést nem adó képzések.

II. célterület: Kötelező képzések: A VP egyes műveleteinek kedvezményezettjei számára kötelező 1-2 napos képzések.

III. célterület: A fiatal mezőgazdasági termelők induló támogatásának (6.1 alintézkedés) kötelező képzésen túli lehetőségei – tematikus alprogram részeként

IV. célterület: A rövid ellátási lánc tematikus alprogram együttműködésben (16.4 alintézkedés) kötelező képzésen túli képzési lehetőség – tematikus alprogram részeként.

- **VP1-1.2.2-16 Tájékoztatói szolgáltatás felhívás**

A felhívás lehetőséget biztosít az agrárágazat szereplőinek naprakész ismeretek megszerzéséhez, kiemelten az aktuális szakmai és agrárpolitikai kérdésekre, az agrárszabályozási kérdésekre, a hatályos és új jogszabályokra, illetve a támogatási intézkedésekkel kapcsolatos ismeretekre.

A tájékoztatói szolgáltatás célja támogatás nyújtása a mezőgazdasági termelők, erdőgazdálkodók, továbbá élelmiszer-feldolgozó tevékenységet folytatók és a vidéki térségekben kvv-ként működő gazdasági szereplők, valamint a Fiatal mezőgazdasági termelő tematikus alprogramban vagy a Rövid Ellátási Lánc tematikus alprogramban részt vevő célcsoportok számára: versenyképességük fokozásához, erőforrás-hatékonyságuk növeléséhez, környezeti teljesítményük javításához, a klímaváltozás hatásaihoz való sikeres alkalmazkodáshoz, minőségi rendszerekhez és tanúsítási rendszerekhez való csatlakozáshoz, együttműködési készségük javításához szükséges tudásbázis gyarapításához és a tudásátadás fokozásához, ez által a vidéki gazdaság fenntarthatóságához.

- **VP1-1.3.1.-17 Szakmai tanulmányutak és csereprogramok felhívás**

Támogatás adható a szolgáltatás nyújtói (mezőgazdasági termelők, erdőgazdálkodók, továbbá REL együttműködésben részt vevő mezőgazdasági termelők) részére szakmai tanulmányutak és csereprogramok, valamint gyakornoki programok szervezésére és megvalósítására. Ennek a felhívásnak a korábbi vidékfejlesztési programokban nem volt előzménye. A felhívás célja mezőgazdasági üzemek, illetve erdőgazdaságok látogatása, új, hatékony, innovatív termelési módok megismerése, valamint a gyakornoki program keretében szakmai gyakorlat- és tapasztalatszerzés. A programok lehetőséget kínálnak a gazdálkodók szakmai és gyakorlati ismereteinek megosztására, a jó gazdálkodási technikák egymástól történő elsajátítására.

A programoknak három formája van:

1. Szakmai tanulmányút: 2-4 nap időtartamú, célja a komplex tudásátadás; a gazdaság teljes körű, vagy adott problémára, lehetőségekre fókuszáló bemutatása.
2. Szakmai csereprogram: 6-14 nap időtartamú, célja gyakorlati kompetenciák megszerzése munkavégzés során.
3. Gyakornoki program: 60-120 nap célja pályakezdő szakemberek gazdálkodási gyakorlati ismereteinek és készségeinek fejlesztése.

A támogatás a program szervezőjét illeti, aki lehet: a pályázat benyújtását megelőző gazdasági évben legalább 6 ezer euro STÉ méretű gazdasággal rendelkező mezőgazdasági termelő, vagy legalább 20 ha területtel rendelkező erdőgazdálkodó, vagy REL együttműködés termelője, vagy szakmai tanulmányút és csereprogram esetén, ezen ágazatok gazdálkodói vagy szakmai szervezetei.

M02 - Tanácsadási szolgáltatások, üzemvezetési és helyettesítési szolgáltatások (15. cikk)

Az intézkedés célja az agrár-, erdő-, és élelmiszer-gazdaság szereplői számára az igényeiknek megfelelő olyan szakmai segítséget nyújtani, amely elősegíti elsősorban a hatékony tudásátadást és az innováció fokozását, továbbá a Vidékfejlesztési Programban érintett célcsoportok gazdasági versenyképességének növelését, figyelembe véve a fenntarthatóság, környezet- és klímavédelem, valamint az erőforrás-hatékonyság követelményeit is. A szaktanácsadási tevékenység az erdőgazdálkodók esetében elsősorban a természetes élőhelyek megőrzésére, a vadon élő állatok, növények védelmére, továbbá a Víz Keretirányelv érvényesülésére, az élelmiszer-feldolgozók esetében az egészséges és biztonságos élelmiszerek előállítására irányul. Az intézkedés jellemzően az 1A kiemelt területhez kapcsolódik, ugyanakkor hozzájárul a KAP valamennyi átfogó célkitűzéséhez. Az intézkedés alatt az alábbi felhívások jelentek meg:

- **VP1-2.1.1-2.1.2-17 Mezőgazdasági, erdőgazdálkodási és élelmiszer-feldolgozáshoz kapcsolódó egyéni és csoportos szaktanácsadás**

A felhívás célja az agrár-, erdő-, és élelmiszer-gazdaság szereplői számára az igényeiknek megfelelő olyan szakmai segítség nyújtása, amely elősegíti elsősorban a hatékony tudásátadást és az innováció fokozását, továbbá a Vidékfejlesztési Programban érintett célcsoportok gazdasági versenyképességének növelését, figyelembe véve a fenntarthatóság, környezet-, és klímavédelem, valamint az erőforrás-hatékonyság követelményeit is. A támogatásnak elő kell mozdítania, hogy a mezőgazdasági termelők, fiatal mezőgazdasági termelők, az erdőgazdálkodók, egyéb gazdálkodók és a vidéki térségekben működő mikro- és kisvállalkozások gazdaságuk, vállalkozásuk és/vagy beruházásuk gazdasági és környezeti teljesítményének javítása, valamint éghajlatbarátabbá és ellenállóképesebbé tétele érdekében tanácsadási szolgáltatásokat vegyenek igénybe. A támogatást – eltérően a korábbi ÚMVP támogatási formától – közvetlenül a szaktanácsadást nyújtó szervezet kapja.

4 ELEMZÉS

4.1 Helyzetértékelés

Az alábbiakban áttekintést adunk a gazdálkodók mezőgazdasági szakképzettségi szintjéről, az elmúlt évek tendenciáiról, valamint elemezzük az agrárszakképzés és az agrárszaktanácsadás jellemzőit.

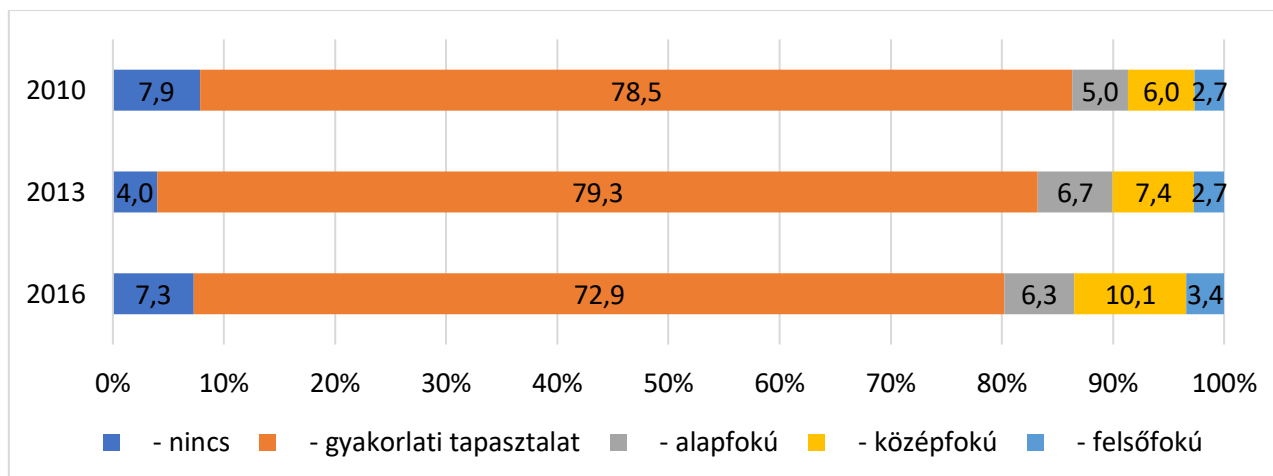
4.1.1 Trendek

A gazdálkodók szakképzettsége

Magyarországon Gazdaság szerkezeti összeírások (GSZÖ) adatai szerint 2016-ban a gazdaságvezetők 21,4%-a, 92 249 fő rendelkezett mezőgazdasági szakképzettséggel, közülük 27 058 főnek (6,3%) alap, 46 044 főnek

(10,1%) közép- és 19 147 gazdaságvezetőnek (3,4%) felsőfokú szakmai végzettsége van. A gazdaságvezetők 7,3%-ának nincs semmilyen szakmai végzettsége, 72,9%-uk pedig csupán gyakorlati tapasztalattal rendelkezik. A gazdaságvezetők szakképzettségét tekintve bizakodásra ad okot, hogy **a felső-, és még inkább a középfokú végzettségű gazdaságvezetők aránya 2010 óta folyamatosan növekszik**. Összességében (az elérhető adatok időszakát vizsgálva) a báziséhez (2013) viszonyítva 2013–2016 között a szakképzettséggel rendelkező gazdaságvezetők aránya 17,8%-ról 21,4%-ra növekedett. 2016-ban a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a 2010. és 2013. évinél is egyaránt 0,7 százalékponttal, a középfokú végzettségűek aránya a 2010. évinél 4,1, a 2013. évi aránynál pedig 2,7 százalékponttal lett magasabb (1. ábra).

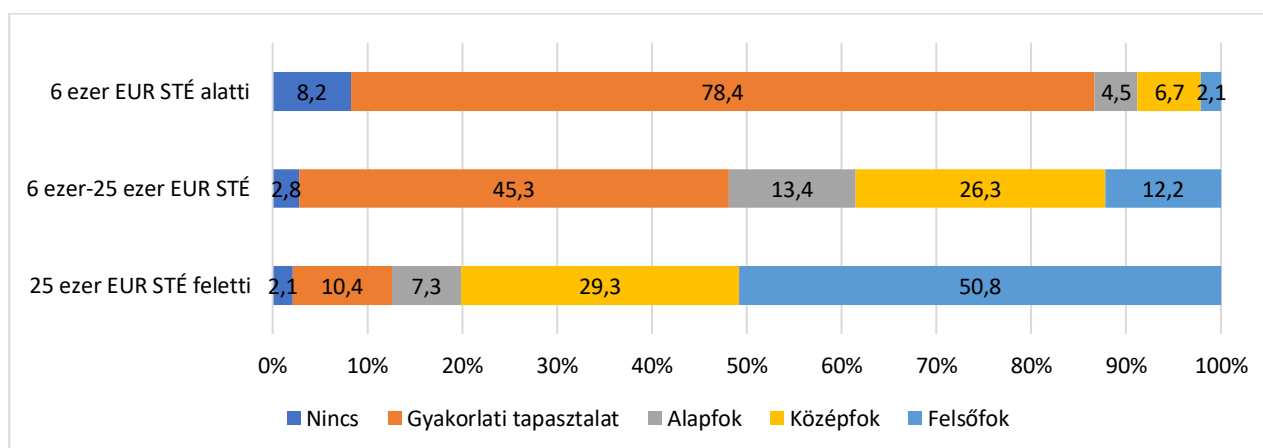
1. ábra: A gazdaságvezetők mezőgazdasági szakképzettség szerinti megoszlása 2010–2016, %

Forrás: KSH

A gazdálkodók szakképzettsége és ökonómiai méret nagysága között szoros összefüggés mutatkozik: míg a legkisebb, 6000 euro STÉ alatti méretkategóriába tartozó üzemek körében mindössze 2% a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya, a 25 ezer euro STÉ méretkategória feletti gazdaságmérettel rendelkező vezetők 51%-a felsőfokú végzettség birtokában gazdálkodik és a csak gyakorlati tapasztalattal rendelkezők aránya mindössze 10% (2. ábra).

2. ábra: Gazdaságvezetők mezőgazdasági szakképzettségének megoszlása ökonómiai méret szerint, 2016, %

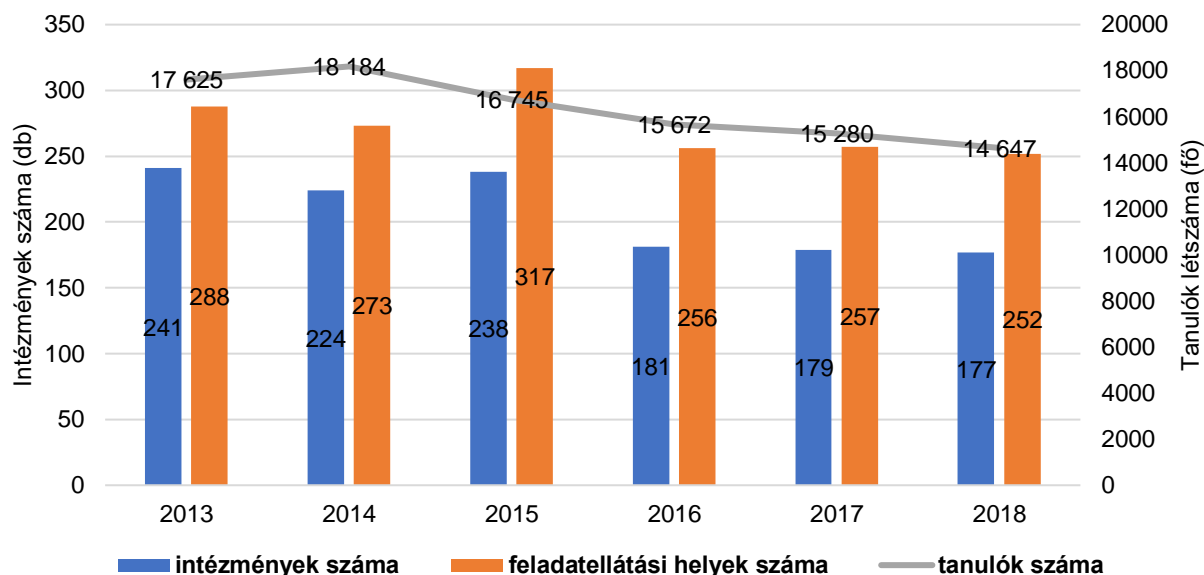
Forrás: KSH

Az agrárszakképzés jellemzői

Az agrárszakképzésben a támogatott felnőttoktatásnak azért is egyre nagyobb a szerepe és az igénye, mivel az iskolarendszerű agrárszakképzésbe egyre kevesebb tanuló vesz részt, annak ellenére, hogy évről évre bővül az

ösztöndíjjal támogatott szakképesítések köre. Jelenleg Magyarországon összesen 177 olyan intézmény működik 252 feladatellátási hellyel, amelyben középfokú iskolarendszerű agrárszakképzés folyik. A 177 intézményben a 2018 őszi adatok alapján összesen 14647 diák tanul valamilyen tág értelemben vett agrárágazati szakterületen¹. Mind a tanulói létszámban, mind az agrárszakképzést folytató intézmények számában mintegy 17-22 százalékos csökkenés ment végbe az elmúlt hat évben, ami azt jelenti, hogy az iskolák száma 64-gyel csökkent, a tanulók pedig mintegy 3000-rel lettek kevesebben (3. ábra) (Hamza et al., 2019).

3. ábra: Az agrárszakképző intézmények és az agrárszakképzésben tanulók létszámának változása 2013–2018

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

A szakképző intézményekben egyaránt folyik nappali rendszerű-, valamint felnőttoktatás. Az agrárszakképzésben tanulók 90 százaléka nappali rendszerű képzésben vesz részt. A tanuló létszám a két képzési formában a 2013–2018 közötti időszakban ellentétes irányban változott: míg a nappali rendszerű képzésben tanulók száma 21 százalékkal csökkent, addig a felnőttoktatásban tanulóké 1,4 szeresére emelkedett (1. táblázat).

1. táblázat: Az agrárszakképzésben résztvevő tanulói létszám a nappali rendszerű és a felnőttoktatásban 2013–2018, fő

Képzési forma	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Változás 2013=100%
Nappali rendszerű képzés	16 823	17 157	15 808	14 674	14 105	13 223	78,6
Felnőtt oktatás	802	1 027	937	998	1 175	1 424	177,6
Összesen	17 625	18 184	16 745	15 672	15 280	14 647	83,1

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

Az Oktatási Hivatal által működtetett Köznevelés Információs Rendszer adatai alapján 2013 és 2018 között együttesen 133 szakmában indult mezőgazdasági és élelmiszeripari szakképzés országsszerte. A képzéstípusok száma jelentősen csökkent a vizsgált időszakban: míg a 2013-as évben 104-féle szakképzés közül lehetett

¹ Élelmiszeripar, kertészet és parképítés, agrár gépész, földmérés, környezetvédelem, kereskedelem, mezőgazdaság, erdészet és vadgazdálkodás

választani, addig ez a szám 2017-re 57 darabra csökkent, 2018-ban pedig alig több, 59 képzéstípus volt elérhető az agrárszakképzésben belépő tanulók számára (2. táblázat).

A mezőgazdasági gépész szak az átlagosnál több helyen volt elérhető az agrárszakképzésben (2013-ban 42, 2018-ban 39 képzési helyen), emellett az utolsó vizsgált évben ebben a képzésben vett részt a legtöbb tanuló 2679 fővel. Szintén magas tanulói létszámmal indultak a gazdaképzések, ahol 2013–2018 között felére csökkent az oktatást vállaló intézmények száma (50 és 24), ugyanakkor a résztvevő tanulók létszáma alig változott, 1202 főről mindössze 1026 főre csökkent.

2. táblázat: **Képzési helyek és a tanulók száma szakágazatok szerint, 2013–2018**

Ágazatok	2013		2014		2015		2016		2017		2018	
	db	fő	db	fő	db	fő	db	fő	db	fő	db	fő
Élelmiszeripar	213	5 848	118	3 659	137	4 328	138	3 976	167	4 281	187	4 231
Mezőgazdaság	512	11 017	102	2 458	118	3 190	122	3 383	141	3 429	140	3 137
Kertészet és parképítés	0	0	99	1 775	102	1 788	106	1 824	108	1 825	112	1 700
Agrár gépész	0	0	0	0	0	0	70	2 983	68	3 069	73	3 211
Erdészet és vadgazdálkodás	0	0	30	1 010	25	1 142	22	1 173	35	1 214	35	978
Környezetvédelem	0	0	0	0	0	0	24	447	27	502	31	511
Kereskedelem*	0	0	28	454	30	561	28	567	30	682	30	758
Földmérés	0	0	2	51	2	48	3	60	8	110	8	121
Környezetvédelem-vízgazdálkodás	48	760	23	481	25	527	0	0	0	0	0	0
Mezőgazdasági gépész	0	0	67	2 371	68	2 859	0	0	0	0	0	0
Összesen	773	17 625	469	12 259	507	14 443	513	14 413	584	15 112	616	14 647

*A KIR adatbázisban „Kereskedelem” ágazat alatt az agrárszakképzésben oktatott szakmák: Virágkötő és virágkereskedő, valamint virágdekoratőr szakmák

Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

Tanulmányi eredményesség tekintetében a már sokszor munka mellett, felnőttoktatásban tanulók általában jobban teljesítenek a nappali rendszerű képzésben tanuló, jellemzően 14-18 év közötti diákokkal szemben. Míg előbbiek esetében az évfolyamismétlők száma elhanyagolható, a tizenéves tanulóknak átlagosan 7 százaléka ismételt évet. A felnőttoktatásban tanulók a szakmai vizsgákat is valamivel nagyobb arányban teszik le sikeresen, a vizsgán megjelentek 93 százaléka vizsgázott eredményesen 2018-ban, míg a nappalis tanulók esetében ez az arány 88 százalék volt (3. táblázat).

3. táblázat: **Az évfolyamismétlők és a sikeres szakmai vizsgát tett tanulók száma és aránya az agrárszakképzésben tanuló diákok körében, 2018**

Képzési forma	Összes tanuló		Évfolyamismétlő tanulók		Sikeres szakmai vizsgát tettek	
	száma	aránya, %	száma	aránya, %	száma	aránya, %
Nappali rendszerű képzés	13 223	6,5	866	6,5	4 448	88,2
Felnőtt oktatás	1 424	0,3	4	0,3	593	92,6
Összesen	14 647	5,9	870	5,9	5 041	88,7

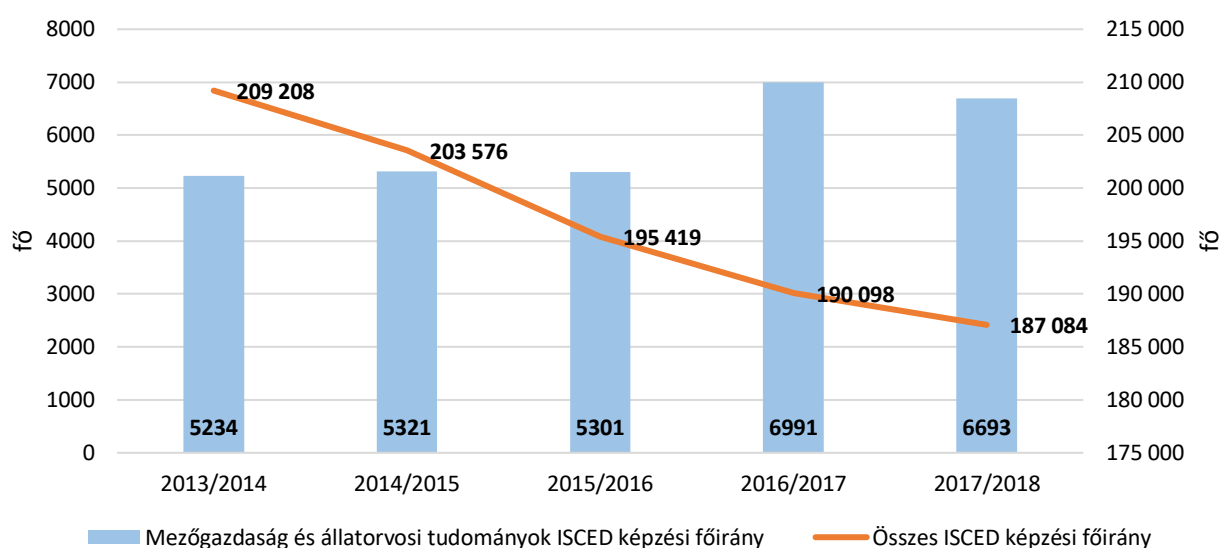
Forrás: Oktatási Hivatal (KIR-adatbázis, 2018) alapján NAIK AKI Humán Erőforrás Kutatási Csoport

A felsőfokú agrárképzés jellemzői

A felsőfokú agrárképzésben a hallgatók száma a középfokú szakképzésben tanulókkal ellentétben évről évre növekszik: a 2017/2018-as tanévben mintegy 6700-an tanultak nappali rendszerű felsőoktatásban mezőgazdaság és állatorvosi tudományok ISCED képzési főirányon, 1500-zal többen, mint 5 évvel korábban (3.

ábra). Ez a tendencia azért is figyelemreméltó, mert ugyanezen időszak alatt az összes hallgatói létszám 10 százalékkal csökkent a felsőoktatásban. A tendenciát a népszámlálási adatok is alátámasztják, miszerint a felsőfokú agrárképzéssel rendelkező népesség száma mintegy 62 százalékkal növekedett 2001 és 2016 között, és így a mikrocenzus évében 82,4 ezer agrárdiplomást regisztráltak, akiknek 35 százaléka volt 40 év alatti. Évente mintegy 1200-1300 hallgató szerez diplomát nappali rendszerű agrár-felsőoktatásban (Hamza et al., 2019).

3. ábra: A felsőfokú nappali képzésben részt vevő hallgatók száma a mezőgazdasági és az összes képzési irányon 2013–2018 között

Forrás: Oktatási Hivatal, 2019 www.oktatas.hu

Az agrárszaktanácsadás jellemzői

A magyarországi agrárszaktanácsadás rendszerében a mezőgazdasági termelők több mezőgazdasági és vidékfejlesztési tanácsadási forma közül is választhatnak. Agrár-tanácsadással foglalkoznak a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara (NAK) által nyilvántartott névjegyzéki szaktanácsadók, termelői csoportok, szakmai szervezetek, inputanyag-gyártók és -forgalmazók, pályázatíró irodák és egyéb, az agrártevékenységet segítő szolgáltatók. Az agrárszaktanácsadás rendszerét érintően a legfontosabb változások a *mezőgazdasági és vidékfejlesztési szaktanácsadói tevékenységről és a mezőgazdasági szaktanácsadási rendszerről* szóló 16/2019. (IV. 29.) AM rendelet életbelépésével jöttek létre, melynek hatálybalépésével minden olyan szolgáltatónak be kell jelentkezni a Szaktanácsadói Névjegyzékbe, akinek az ügyfelei között agrártámogatásra jogosult személy vagy szervezet van, és aki eddig még nem volt névjegyzési szaktanácsadó. A szaktanácsadói névjegyzékbe történő regisztrációt követően a szaktanácsadóknak képzési kötelezettségeik vannak a névjegyzékben maradás feltételeként, ugyanis a kötelező képzések elmulasztása akár a névjegyzékből való kikerülést is eredményezheti.

A névjegyzékbe történő bejelentés során vizsgálandó feltételeknek megfelelt agrár szaktanácsadók és szaktanácsadó szervezetek „aktív” státuszba kerülnek. „Támogatható” státuszba azok az aktív szaktanácsadók és szaktanácsadó szervezetek kerülhetnek, akik értékesítési és ügynöki tevékenységet nem folytatnak és erről nyilatkoznak. A „támogatható” státuszon belül a VP1-2.1.1-2.1.2.-17 pályázati felhívás keretében támogatói okirattal rendelkező szervezet vagy szervezetnél szaktanácsadók a „támogatott” státuszú szaktanácsadók.

A névjegyzékben szereplő, a rendeletben meghatározott kötelezettségeket nem teljesítő szaktanácsadók és szaktanácsadó szervezetek „felfüggesztett” státuszba kerülnek, „szüneteltetett” státuszú az a szaktanácsadó, vagy -szervezet, aki/amely bejelenti szaktanácsadói tevékenységének szüneteltetését.

A kamara nyilvántartása szerint jelenleg 880 fő aktív szaktanácsadó dolgozik az ágazatban, akik közül 498-an teljesítették a támogathatóság minimum feltételét.

4.1.2 Előzmények, az ÚMVP (2007–2013) tapasztalatai

A tudástőke fejlesztését, gazdálkodók üzleti, piaci informáltságának és szakmai tudásának bővítését az ÚMVP 2007–2013 két intézkedése támogatta: *111. Szakképzési és tájékoztatási tevékenységek*, *114. Szaktanácsadói szolgáltatások igénybevétele*. A szakképzés és tájékoztatási tevékenységek intézkedés szolgáltatásainak az elmúlt programidőszakban összesen mintegy 234 ezer főt, összes egyéni és társas gazdaságvezetők közel felét sikerült elérniük, a tervezett források felhasználása így kifejezetten hatékonynak értékelhető. Ugyanakkor az értékelők megállapították, hogy az intézkedés célját, ami a mezőgazdasági és erdészeti ágazatban dolgozók szaktudásának növelését jelenti, csak részben sikerült elérnie a programnak, mivel az intézkedés keretében támogatott termelők túlnyomó része nem szaktudását növelte, sokkal inkább a támogatások igénybevételéhez szükséges tudását gyarapította. Az intézkedések elsősorban a kisebb méretű gazdaságokat érték el, és a vizsgálatok eredményei alapján nem okoztak mérhető pozitív változást a támogatottak versenyképességében. Az értékelés szerint ennek oka lehet, hogy az elaprózott és átfedésektől sem mentes képzési portfólió (a kötelező oktatáson kívül 58 tématerületen indult képzés, amelyre támogatást vettek igénybe a kedvezményezettek) nem tette lehetővé a korszerű gazdálkodási ismeretek megfelelő mértékű elterjesztését.

A szaktanácsadói szolgáltatások igénybevétele intézkedés alatt a támogatott szolgáltatások zöme, 58,1%-a (az összes tanácsadás időtartamának 45,9%-a) az „a” kölcsönös meg-feleltetés előírásainak való megfelelés célterületre, 15,9%-a (az összes óraszám 11,8%-a) a „b” a közösségi jogszabályokon alapuló munkahelyi biztonsági előírások betartása célterületre irányult. A gazdaságok versenyképességének javulásához leginkább hozzájáruló, a gazdálkodás összeteljesítményének javítását szolgáló „c” célterületre a szolgáltatásoknak mindössze 26%-a vonatkozott, igaz, a tanácsadási szolgáltatások összes időtartamának 42,3%-át lekötve. A tanácsadás témáját tekintve a legjellemzőbb az agrárgazdálkodáshoz – azon belül zömmel a szántóföldi növénytermesztéshez, kertészethez – kapcsolódó jórészt termelés technológiai szaktanácsadás, (57,1%). Az általános pénzügyi, agrárszabályozási, üzemviteli tanácsadás 18,4%-ot tett ki, és figyelemre méltó, hogy a választható tanácsadási szolgáltatások 22,7%-a a támogatási rendszer, a pályázati lehetőségek bemutatására szolgált. Az ÚMVP időszakában a pénzügyi és menedzsmentet érintő tanácsadás iránt ugyanakkor a tervezettnél jóval nagyobb érdeklődés mutatkozott, ami bizonyítja, hogy ezen a téren a gazdálkodók jelentős tudáshiánnyal rendelkeznek. A szaktanácsadási szolgáltatásban részesült erdőgazdálkodók a mezőgazdasági termelőkkel ellentétben kevésbé a menedzsmenttel, sokkal inkább a környezetvédelemmel kapcsolatban és egyéb szakterületeken vettek igénybe tanácsadást.

4.1.3 A VP releváns felhívásainak előrehaladása

A következőkben a téma szempontjából releváns VP felhívások 2018. december 31-ig való előrehaladását tekintjük át. A tudástőke fejlesztésében a legjelentősebb a **VP1-1.1.1-17 Agrárgazdasági képzések és felkészítő tréningek** c. felhívás, ami 2017. január 25-én jelent meg. A támogatási kérelmek benyújtására 2017. április 14. napjától kezdődően volt lehetőség az Irányító Hatóság a támogatási kérelmek benyújtásának lehetőségét 2018. július 20-án felfüggesztette. A támogatásra rendelkezésre álló tervezett keretösszeg 19,32 millió euro volt. 2018. december 31-ig összesen 15 db támogatási kérelem érkezett be, 40,15 millió euro támogatásigénnyel. A 15 db támogatási kérelem összesen hét megyéből érkezett, 10 képző szervezettől. A 15 db kérelemből mindössze 4 projekt esetében született támogatói döntés, 5 visszavonásra, illetve törlésre került, 2 jogosultsági ellenőrzés alatt áll, 2 döntésre vár, 1-1 pedig értékelés alatt áll, illetve kötelezettségvállalt státuszú. A 4 db támogatott státuszú projekt támogatási igénye összesen 9,45 millió euro, ami az intézkedésre tervezett forrás keret közel felét teszi ki. 2018. december 31-ig kifizetési kérelem nem érkezett. A 2014-2018-ig terjedő időszak alatt a VP1-1.1.1-17 Agrárgazdasági képzések és felkészítő tréningek felhívás vonatkozásában a VP keret terhére az ÚMVP 2007-2013 determinációs jogcímekeket érintően 4,96 ezer euro értékben történt kifizetés. A determinációs kifizetések alapján a képzésben résztvevők száma O12 indikátor értéke 102.

2019. január 1. – 2019. június 30. között még egy projekt pályázat esetében történt kötelezettségvállalás 468 380 euro összegre. Ennél a pályázatnál a forrás mintegy 60 százalékát a 3A kiemelt területre (élelmiszerfeldolgozás és REL) allokálták, 35 százalék jut a fiatal gazdák képzéseire (2B kiemelt terület), 15 százalék az agrárkörnyezeti célokra (4. Prioritás), mintegy 8 százalék az elsődleges mezőgazdasági termelés szakterületre (2A kiemelt terület) és mindössze 2 százalék az erdészeti területre (5E kiemelt terület). A felhívás alatt kifizetés még 2019 első félévében nem történt.

A **VP1-1.2.2-16 Tájékoztatási szolgáltatás** felhívás 2016. május 24-én jelent meg. A Felhívás meghirdetésekor a támogatásra rendelkezésre álló tervezett keretösszeg 24,36 millió euro volt. A támogatási kérelmek benyújtására 2016. július 25. napjától 2016. november 21-ig volt lehetőség. A felhívásra egy támogatási igény érkezett a Nemzeti Agrárgazdasági Kamarától, amely a keretösszeg 100%-ra, azaz 24,36 millió euróra szolt. A projekt tényleges kezdete 2017. április 1., befejezése 2020. december 31.

A tájékoztatási szolgáltatást a NAK végzi a falugazdász hálózatán keresztül. A feladat keretében a VP-vel kapcsolatos témakörökben telefonos, személyes, csoportos formában, valamint tematikus rendezvényeken keresztül tájékoztatják a mezőgazdasági termelőket, erdő- és vadgazdálkodókat, valamint élelmiszerfeldolgozókat a legfrissebb aktualításokról, pályázati, jogszabály és egyéb változásokról. A felhívás keretében 2016-ban csak ÚMVP determinációs kifizetések voltak a VP terhére (29,74 ezer euro összegben), 2017-ben 1,98 millió euro, 2018-ban 6,46 millió euro kifizetés történt, ami összesen 8,44 millió euro, így eddig összesen 8,47 millió eurót, azaz a forráskeret 34%-át fizették ki.

A Vidékfejlesztési Program terhére a felhíváshoz kapcsolódóan ÚMVP determinációs kifizetés is volt, az ÚMVP „Komplex tájékoztatás” jogcíme alatt 29 742 euro, továbbá az ÚMVP „Bemutató üzem” determinációs jogcíme 2016-ban 2, 2017-ben 4 kedvezményezett részére történt, összesen mintegy 136,4 ezer euro kifizetés.

2019 első félévében további kifizetések történtek, egészen pontosan 1,491 millió euro, amelynek kiemelt területi megoszlását az 4. táblázat szemlélteti.

4. táblázat: A VP1-1.2.2-16 Tájékoztatási szolgáltatás felhívás keretében 2019. első félévében kifizetett összegek kiemelt területi bontásban

Kiemelt terület	Kifizetett támogatás (EUR)	Megoszlás (%)
P4	230 591	15,5
2A	242 696	16,3
2B	177 524	11,9
3A	332 825	22,3
5B	341 013	22,9
5E	166 783	11,2
Összesen	1 491 432	100,0

Forrás: Magyar Államkincstár

VP1-1.3.1.-17 Szakmai tanulmányutak és csereprogramok felhívás esetében a támogatásra rendelkezésre álló tervezett keretösszeg 4,77 millió euro. 2018. december 31-ig a forráskeret közel felére (47,3%) érkezett igénylés, összesen 68 támogatási kérelmet nyújtottak be 2,26 millió euro összegre. A támogatási igényeket összesen négy megyéből nyújtottak be, legtöbbet (51-et) Szabolcs-Szatmár-Bereg megyéből, 11-et Borsod-Abaúj-Zemplén, 2-t Bács-Kiskun, 1-et Somogy megyéből és 3 pályázat esetében nem ismert a megye. A felhívás keretében kötelezettségvállalás és kifizetés 2019. június 30-ig nem történt.

A téma szempontjából releváns M02 - Tanácsadási szolgáltatások, üzemvezetési és helyettesítési szolgáltatások intézkedés alatt két felhívás jelent meg:

A VP1-2.1.1-2.1.2-17 Mezőgazdasági, erdőgazdálkodási és élelmiszer-feldolgozáshoz kapcsolódó egyéni és csoportos szaktanácsadás felhívás 2017. március 28-án jelent meg. A támogatási kérelmek benyújtására 2017. augusztus 15-től 2017. december 29. napjáig volt lehetőség.

A felhívás meghirdetésekor a támogatásra rendelkezésre álló tervezett keretösszeg 13,91 milliárd forint (45,46 millió euro), amelyre 90 támogatási kérelmet vártak. A felhívásra 38 támogatási kérelem érkezett a keretösszeg több mint kétszeresére. A legnagyobb forrásigény Csongrád és Pest megyéből érkezett, de Szabolcs-Szatmár-Bereg, Zala és Győr-Moson-Sopron megyékből is milliárdos nagyságrendű a forrásigénylés.

A kalkulált támogatási összegek² közel 68 százalékát a mezőgazdasági termelők részére nyújtott egyéni szaktanácsadási szolgáltatás (A1) célterületre, 11 százalékát a mezőgazdasági termelők részére nyújtott csoportos szaktanácsadási szolgáltatás (A2) célterületre igényelték, az erdőgazdálkodók részére nyújtott egyéni tanácsadásra (C1 célterület) az eddig igényelt támogatások 10 százaléka jutott.

Kiemelt területi bontásban pedig a kalkulált támogatási összegek 58 százalékát a 2A kiemelt terület vonatkozásában igényelték, a fiatal gazdák felé az igényelt támogatási összeg 9 százaléka jut és viszonylag nagy (17%-os) igény mutatkozik az erdészeti területre vonatkozó (5E) tanácsadásra.

2018. december 31-én 9 pályázat státusza volt jogosulatlan, visszavont vagy törölt, 22 pályázat még jogosultsági ellenőrzés alatt állt és 7 pályázat jogosultsági ellenőrzése zárult le, támogatói döntés azonban még egy esetben sem született, így kifizetés sem történt. A VP-M02 Szaktanácsadás (ÚMVP) determinációs jogcímre a VP keret terhére két kedvezményezett számára történt összesen 969,21 euro kifizetés 2017-ben.

A 2019. év első fél évét tekintve összesen 11 pályázat esetében történt kötelezettségvállalás 11,2 millió euro összegben. A kötelezettségvállalással érintett pályázatoknál a támogatási összegek kiemelt területi bontását az alábbi táblázat szemlélteti. Kifizetés 2019. június 30-ig még nem történt a felhívás keretében.

5. táblázat: **VP1-2.1.1-2.1.2-17 Mezőgazdasági, erdőgazdálkodási és élelmiszer-feldolgozáshoz kapcsolódó egyéni és csoportos szaktanácsadás felhívás keretében 2019 első félévében kötelezettségvállalással érintett összegek kiemelt területi bontásban**

Kiemelt terület	Kötelezettségvállalás (EUR)	Megoszlás (%)
2A	5 996 758	53,5
2B	1 381 080	12,3
3A	124 296	1,1
4	2 422 531	21,6
5B	608 218	5,4
5E	673 469	6,0
Összesen	11 206 352	100,0

Forrás: AM (VP IH)

A VP1-2.3.1-17 Szaktanácsadók továbbképzése pályázati felhívás 2017. március 28-án jelent meg. A támogatási kérelmek benyújtására 2017. május 2-től 2017. november 30-ig volt lehetőség. A felhívás meghirdetésekor a támogatásra rendelkezésre álló tervezett keretösszeg 0,59 millió euro volt. 2018. december 31-ig egy kérelem

² Kalkulált támogatási összeg: ((Csoportos szaktanácsadás várható éves díja (Ft) + Egyéni szaktanácsadás várható éves díja (Ft)) * Mérföldkövek száma (db), a 2017.11.15 előtt létrehozott bizonylatok esetében) + Árajánlatos tételek kalkulált támogatási összege; Árajánlatos tételek értékének arányosítása a kiemelt területekhez: a kiemelt területre rendelt egyéni és csoportos szaktanácsadás éves díja (Ft) / a célterülethez rendelt egyéni és csoportos szaktanácsadás éves díja (Ft).

érkezett a Nemzet Agrárgazdasági Kamarától 0,42 millió euro összegű támogatásra, amely azonban 2018. február 5-i dátummal jogosulatlan, visszavont vagy törölt státuszba került. A VP 2018. december 20-án hatályba lépő 5.2 módosítása törölte a teljes alintézkedést, mivel a mezőgazdasági és vidékfejlesztési szaktanácsadói tevékenységről szóló 73/2015. (XI. 6.) FM rendelet 7. § értelmében a kötelező (tovább)képzéseket és vizsgákat a Magyar Agrár-, Élelmiszergazdasági és Vidékfejlesztési Kamara (NAK) szervezi és bonyolítja le.

4.2 Eredmények, hatások

Ebben a fejezetben azt vizsgáljuk, hogy a tudástőke fejlesztése, a képzés és tanácsadás terén a VP milyen eredményeket ért el, a tervben kitűzött célok milyen mértékben és hogyan teljesültek, illetőleg milyen várható hatások prognosztizálhatók.

4.2.1 Az eredmények és hatások meghatározásának módszere

Az eredmények mérése különböző, a Bizottság 808/2014/EU végrehajtási rendeletében meghatározott kötelező, valamint úgynevezett addicionális vagy kiegészítő eredménymutatók meghatározásával történik a felállított döntési kritériumok mentén. Az értékelés kvantitatív és kvalitatív elemzési módszerek kombinációjával, az elemzési eredmények szintetizálásával történik.

A Tudásátadási tevékenységek eredményét mérő kötelező közös eredményindikátor a

- *T3 „Az 1305/2013/EU rendelet 14. cikke alapján képzésben részt vettek teljes száma” (fő).*

Az indikátor számításának módszere a „Target indicator fiches for Pillar II (Priorities 1 to 6) (2015) útmutatóban leírtak szerint: A "Tudásátadási és tájékoztatási tevékenységek" intézkedésen belül a 1.1 Szakképzés művelet keretében képzésben résztvevők számának (O12 indikátorérték) összege. Amennyiben egy végső kedvezményezett több képzésen is részt vett, minden képzési részvétel növeli az output (O12) indikátor és végső soron a T3 indikátor értékét.

A közös eredménymutatón kívül az értékeléshez az alábbi kiegészítő eredménymutatók meghatározását végeztük el:

- *Az 1305/2013/EU rendelet 14. cikke szerinti képzésben részt vevők száma (nem kumulált) (fő)*

Ez az indikátor abban különbözik a T3 mutatótól, hogy a program alatt képzésben részesült kedvezményezettek számának meghatározásakor egy kedvezményezettet csak egyszer vesz figyelembe, függetlenül attól, hogy hány támogatott képzésben részesült. A mutató értékét viszonyítva a potenciális kedvezményezettek számához, meghatározható a következő kiegészítő indikátor:

- *Az 1305/2013/EU rendelet 14. cikke alapján képzésben részt vettek aránya az összes potenciális kedvezményezett számából (%)*

A mutató meghatározásánál a „Tudásátadás és tájékoztatási tevékenységek” intézkedés 1.1 Szakképzés művelet keretében képzésben azonosított résztvevők számát (nem kumulált) kell osztani a VP potenciális kedvezményezettjeinek a számával és megszorozni százzal. A képzésben részesülő potenciális kedvezményezettek körét nem pontosan, de megközelítően a NAK tagsága fedi le, amely 2018-ban 375 998 fő volt. A következő addicionális mutató

- *Azon tudásátadási tevékenységekben (képzések vagy szakmai tanulmányutak, csereprogramok) résztvevők száma (nem kumulált) típus/tartalom szerinti, akik a mezőgazdasági és erdészeti ágazathoz kapcsolódó felnőttoktatás és szakképzés keretében (1305/2013/EU rendelet 14. cikke alapján) támogatottak (fő)*

Ennél a mutatónál mindazon kedvezményezettekkel számolunk (de csak egyszer), akik a VP keretében támogatott képzésben (1.1 művelet), vagy szakmai tanulmányúton, gyakornoki- vagy csereprogramon (1.3. művelet) vettek részt, méghozzá a képzés vagy tanulmányút szakmai tartalma szerinti bontásban.

- *Azon tudásátadási tevékenységek (tájékoztatási szolgáltatások, képzések vagy szakmai tanulmányutak, csereprogramok) típus/tartalom szerinti száma, amelyek a mezőgazdasági és erdészeti ágazathoz kapcsolódó felnőttoktatás és szakképzés keretében (1305/2013/EU rendelet 14. cikke alapján) támogatottak (fő)*

A mutató mindazon tevékenységeket veszi számba, amelyek az M01. Tudásátadási és tájékoztatási tevékenységek" intézkedésen belül támogattak. A mutatók meghatározása a műveleti adatbázis alapján történik, ezen túlmenően az értékelésben használt módszerek:

Kvantitatív módszerek

- Meghatároztuk a T3 mutató értékét a „Target indicator fiches for Pilar II (Priorities 1 to 6) (2015) útmutatóban leírt módszertan szerint;
- A támogatási kérelmek adataiból kiindulva meghatározásra és elemzésre kerültek a további mutatók értékei a képzésben résztvevők tervezett számára és a képzési tevékenységekre vonatkozóan típus és tartalom szerint.
- Elemzésre kerültek az 1.2 Tájékoztatási szolgáltatás művelet adatai az éves beszámolók alapján.

Kvalitatív módszerek

- A tapasztalatok kiértékelése és a támogatások várható hatásának felmérése az elvégzett mélyinterjúk (NAK, képzőszervezetek képviselői) összesítésével.
- A felhívások előírásainak elemzésével, és a kérelmezett támogatási összegek vizsgálatával becslést végeztünk a támogatások várható hatásmechanizmusának érvényesülésével kapcsolatban (potenciál vizsgálat).

A különböző forrásokból származó eredmények (mutatószámok, beszámolókból, interjúkból származó eredmények) a trianguláció elvét alkalmazva lettek szintetizálva.

4.2.2 A felhívásokban elért eredmények

A VP1-1.1.1-17 Agrárgazdasági képzések és felkészítő tréningek felhívás közvetlen kedvezményezettjei az ÚMVP 2007–2013 gyakorlatától eltérően nem a gazdálkodók, hanem a képző szervezetek, a támogatás a képzés díj egészét vagy részét fedezi. A 2018. év végéig 4 db támogatott státuszú pályázat 2019. évi képzési ütemtervéből kiderül, hogy összesen 487 képzést terveznek megtartani, amelyből a legtöbb a környezetgazdálkodás képzési szakterülethez tartozik (313 db), a tervezett támogatási összeg 18%-át lekötve. A legnagyobb óraszámú és forrásigénnyel ugyanakkor az elsődleges mezőgazdasági termelés szakterülethez (2A) sorolható képzéseket tervezik. A támogatási igény alapján a harmadik szakterület az élelmiszerfeldolgozás, ezt követi az erdőgazdálkodás. A fiatal gazdálkodókat érintő képzéseket csak egy támogatott képző szervezet tart, a tervezett támogatási igénynek mindössze 3,7%-át kötik le, ugyanakkor 74 db, átlagosan 11 órás képzést terveznek megtartani.

Összesítve a három képzőszervezet négy támogatott kérelmének adatait, megállapítható, hogy az elsődleges mezőgazdasági termelés szakterülethez tartozó (2A kiemelt terület), a fiatal gazdálkodókat érintő (2B kiemelt terület), valamint a környezetgazdálkodás szakterülethez tartozó (4. Prioritás) képzéseket az ország minden megyéjében tartanak majd, és kiemelkedik a sorból Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, ahol mindhárom

szakterületen a legtöbb képzést és a legnagyobb óraszámban tervezik megtartani. Élelmiszerfeldolgozás témában csupán Baranya, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Tolna és Vas megyékben tartanak 1-1 képzést, REL együttműködés témában pedig egy budapesti helyszíni képzést terveznek. Az 5E kiemelt területhez kapcsolódó erdőgazdálkodási témában Tolna megyében (3 db) és Szabolcs-Szatmár megyében (1 db) képzést terveznek a támogatott képzőszervezetek 2019-ben.

Össességében tehát a VP1-1.1.1-17 Agrárgazdasági képzések és felkészítő tréningek felhívás vonatkozásában 2018 végéig még nem indult támogatott képzés, így a felhívás egyelőre nem tudott hozzájárulni a mezőgazdasági és erdőgazdasági termelők szakképzettségének javításához.

A 2014-2018-ig terjedő időszak alatt a VP1-1.1.1-17 Agrárgazdasági képzések és felkészítő tréningek felhívás vonatkozásában a VP keret terhére az ÚMVP 2007–2013 determinációs jogcímekeket érintően történt kifizetés 4,96 ezer euro értékben, amivel a képzésben résztvevők száma 102 fő (T3 mutató). A célmutató értéke a VP 2014–2020 célértéknek (46 400) 0,2%-át éri el. A képzésben részesülő potenciális kedvezményezettek körét – tekintve, a támogatott képzések az elsődleges alapanyag-termeléssel, erdőgazdálkodással, élelmiszeriparral, környezetgazdálkodással kapcsolatosak –, a NAK tagsága fedi le, amely 2018-ban 375 998 fő volt. A rendelet 14. cikke alapján képzésben részt vettek aránya az összes potenciális kedvezményezett számából* (%) kiegészítő eredménymutató értéke így mindössze 0,004%.

Az M01 intézkedés alatti VP1-1.2.2-16 Tájékoztatási szolgáltatás felhívás az egyetlen M01 intézkedéshez tartozó felhívás, amelyben 2018. év végéig kifizetés történt. A felhívás lehetőséget biztosít az agrárágazat szereplőinek naprakész ismeretek megszerzéséhez, kiemelten az aktuális szakmai, agrárpolitikai és agrárszabályozási kérdésekre, a hatályos és új jogszabályokra, illetve a támogatási intézkedésekkel kapcsolatos ismeretekre.

A VP1-1.2.2-16 Tájékoztatási szolgáltatás felhívás alatt kifizetett támogatások legnagyobb részét (29%) a 2A kiemelt területhez, valamint a környezetgazdálkodáshoz (P4) (26,7%) kapcsolódó, legkevesebb összeget pedig az 5B (2%), valamint az 5E (6,5%) kiemelt területekhez kapcsolódó tájékoztatásra tervezték. Az 5B kiemelt területre tervezett forráskeret közel 100%-a már kifizetésre került, míg a 2A kiemelt területre és a 4. prioritásra tervezett források 48-48%-át kötötték már le. A forrásfelhasználásban a 3A kiemelt területet érintően jelentős elmaradás mutatkozik, ahol a tervezett támogatásnak mindössze 6%-át kötötték le. Az erdészeti ágazat fejlesztését célzó 5E, valamint a generációs megújulást célzó 2B kiemelt területeken a felhívásra tervezett források 22-23%-át fizették ki (6. táblázat).

6. táblázat: Tájékoztatási szolgáltatás felhívás alatt tervezett és kifizetett támogatás, 2018 december 31.

Kiemelt terület	Kifizetett támogatás (millió Ft)	Tervezett forrás (millió Ft)	Forráslekötés aránya, %
	ÚMVP determináció+ VP		
2A	1085,6	2260,9	48,0
2B	235,0	1019,8	23,0
3A	103,8	1782,6	5,8
5B	151,8	155,1	97,9
5E	111,7	509,3	21,9
P4	1009,4	2088,9	48,3
Összesen	2697,7	7815,8	34,5

Forrás: NAK éves beszámoló (2017, 2018), VP1-1.2.2-16 Tájékoztatási szolgáltatás pályázati felhívás

Az M01.2. Tájékoztatási szolgáltatás 2017. és 2018. évi megvalósulása:

1. Egyedi tájékoztatás:

2017-ben 232, 2018-ban 231 ügyfélszolgálati irodában (TISZ iroda), a két évben összesen 497 670 óra ügyfélszolgálati időben álltak rendelkezésre a TISZ tanácsadók.

Az átlagos tanácsadói létszám 2017-ben 624 fő, 2018-ban 582 fő volt.

- Ügyfélszolgálati tájékoztatás keretében telefonos tájékoztató szolgáltatás

Két fő 2017-ben heti 30 órában, 2018-ban heti 40 órában összesen 118 551 alkalommal nyújtott telefonos tájékoztatást.

- Irodai és irodán kívüli személyes tájékoztatás

Összesen 467 757 alkalommal történt személyes tájékoztatás egyedi szóbeli ügyféltájékoztatás, illetve elektronikus kérelem benyújtásban és adatszolgáltatási kötelezettségekben való közreműködés kategóriában.

2. Csoportos tájékoztatás:

A két év alatt 3614 alkalommal végeztek települési vagy járási szinten csoportos tájékoztatás keretében személyes tájékoztatást. A megtartott konzultációk minimum 1 óra időintervallumban valósultak meg. A tíz témakör közül az Egységes kérelemhez kötődő támogatásokra vonatkozó kötelezettségek, aktualitások, szabályozások és határidők, valamint a KAP szabályozásával, közvetlen támogatásokkal, piaci támogatásokkal és a Vidékfejlesztési Programmal kapcsolatos tájékoztatók voltak a legnépszerűbbek. A legtöbb csoportos tájékoztatást Szabolcs-Szatmár-Bereg és Bács-Kiskun megyékben tartották (7. táblázat).

7. táblázat: A csoportos tájékoztatás alkalmainak száma megyénként 2017, 2018

Megye	2017	2018	Összesen	megoszlás, %
Bács-Kiskun	148	212	360	10,0
Baranya	58	72	130	3,6
Békés	116	127	243	6,7
Borsod-Abaúj-Zemplén	109	126	235	6,5
Csongrád	102	107	209	5,8
Fejér	64	76	140	3,9
Győr-Moson-Sopron	56	85	141	3,9
Hajdú-Bihar	113	156	269	7,4
Heves	69	87	156	4,3
Jász-Nagykun-Szolnok	92	103	195	5,4
Komárom-Esztergom	44	50	94	2,6
Nógrád	45	47	92	2,5
Pest	90	107	197	5,5
Somogy	89	86	175	4,8
Szabolcs-Szatmár-Bereg	193	260	453	12,5
Tolna	70	90	160	4,4
Vas	45	64	109	3,0
Veszprém	68	79	147	4,1
Zala	52	57	109	3,0
Ország összesen	1 623	1 991	3 614	100,0

Forrás: NAK éves beszámoló (2017, 2018)

3. Széles körű tájékoztatás

- Szakmai rendezvények

A NAK által szervezett széleskörű szakmai rendezvények a vizsgált két év alatt összesen 27 alkalommal regionális, 19 alkalommal országos szinten kerültek megtartásra. A meghirdetett rendezvények iránt érdeklődők átlagléttszáma 124 fő.

- Szakmai kiadványok

A kiadványok gyakorlati tájékoztatást adnak a VP keretében támogatási igényt benyújtó gazdálkodóknak például a támogatások egyes szabályainak értelmezésében. Az útmutatók a kedvezményezettek számára közérthető módon mutatják be az érintett jogszabályokat, és az intézkedések eljárásait, fogalmait és működési feltételeit. A szakmapolitikai igényeket figyelembe véve a kiadványok elektronikus és nyomtatott formában jelentek meg, elérhetők a <http://www.nak.hu/kiadvanyok/kiadvanyok> linken. A két évben 14 tájékoztató kiadvány jelent meg, összesen 46 100 nyomtatott példányszámban.

- NAK portálon tematikus aloldal

A NAK portálon a Tájékoztatási szolgáltatás megnevezéssel tematikus aloldal (továbbiakban: TISZ portál) működik. A TISZ aloldalon megjelent szakterületi cikkeinek és a jogszabály összefoglalóinak száma összesen 980. A legtagabb témaköröket felölelő szakterület az elsődleges mezőgazdasági termelés, így ebbe az egységbe került besorolásra a cikkek 35%-a. A látogatottsági statisztika 2018-ban a 2017. évi duplája volt (8. táblázat).

8. táblázat: A tematikus aloldal szakterületi cikkeinek száma témakörök szerint 2017, 2018

Témák	2017	2018	összesen	megoszlás, %
Elsődleges mezőgazdasági termelés	128	215	343	35,0
Élelmiszer-feldolgozás	81	99	180	18,4
Erdő-gazdálkodás	61	29	90	9,2
Környezet-gazdálkodás	60	62	122	12,4
REL együttműködés	46	18	64	6,5
Fiatal gazda	23	14	37	3,8
Kölcsönös Megfeleltetés	37	14	51	5,2
Jogszabályi összefoglaló	-	93	93	9,5
Összesen	436	544	980	100,0

Forrás: NAK éves beszámoló (2017, 2018)

- NAK lap

A NAK az aktuális információkat tartalmazó szakmai cikkeit havi rendszerességgel megjelenő kiadványában jelenteti meg az agrárágazat szereplői részére. A két év alatt összesen 53 000 példányszámban postai úton is megküldtek az érintett célcsoportoknak.

- Szakmai Hírlevél

Tematikus, heti rendszerességgel megjelenő hírlevél a frissített agrárhíreket, szakmai témákat, jogszabályi megjelenéseket, támogatási és pályázati lehetőségek közleményeit, valamint a legfontosabb agráriumhoz kötődő aktuális határidőket jeleníti meg.

4. TISZ szakmai koordináció

A NAK a TISZ tanácsadók tevékenységének szakmai koordinálása érdekében rendszeres tudástranszfert biztosít az alábbi feladatokat ellátásával:

- kialakította a szakmai tudásbázist a TISZ tematikus aloldalon,
- bevezette a Moodle rendszeren keresztül oktató jelleggel, tesztkérdések havi gyakorisággal történő kiküldésével a TISZ tanácsadók ismeretének szinten tartását, melynek eredményeiről statisztikát készített,
- jogszabály- és pályázatfigyelőt működtet az aktuálisan megjelenő módosításokról a szakmai témafelelősök feltüntetésével,
- összefoglaló anyagokat készített témafelelősökkel a megjelenő szakmai, agrárpolitikai, agrárszabályozási, agrártámogatási témakörökről, valamint a jogszabályi összefoglaló keretében a vonatkozó jogszabályok ismertetéséről a naprakész tudás bővítéséhez a TISZ aloldalon,
- e-mailes értesítést küld a folyamatosan feltöltött TISZ aloldalon megjelent TISZ cikkekről,
- közzétette a NAK belső hálózatán a tájékoztatók megtartásához szükséges útmutatókat és a felhasználható háttéranyagokat, előadásokat,
- közreműködött a rendezvények szervezésében szakmai szempontok szerint,
- irányt mutatott a tevékenységi naplóba bevezetendő adminisztratív feladatok ellátásához,
- biztosította a TISZ tanácsadók továbbképzését.

A tevékenységet végző TISZ tanácsadók részére időarányosan 3 alkalommal szakmai továbbképzést szerveztek a szakterületek tevékenységeihez kapcsolódóan.

A 2017. és 2018. évben a VP1-1.2.2-16 Tájékoztatási szolgáltatás felhívás alatt összesen 467 757 egyedi ügyfélszolgálati tájékoztatási alkalom valósult meg, amivel az időarányos célérték másfélszerese, a teljes programidőszakra vonatkozó célérték közel háromnegyede teljesült. Ezen kívül a felhívás közvetett kedvezményezettjei az időarányosan tervezett 2 400 alkalom helyett 3 614 csoportos tájékoztatásban, valamint a tervezett 16 helyett 76 széleskörű tájékoztatás keretében biztosított rendezvényen vehettek részt. A két évben előirányzott célértékeket tehát minden indikátor esetében jelentősen túlteljesítették (9. táblázat)

9. táblázat: A Tájékoztatási szolgáltatás pályázatban megfogalmazott célkitűzések eléréséhez szükséges irányadó indikátorok megvalósulása a 2017-2018-as célértékekhez és a program teljes idejéhez viszonyítva

Indikátor neve	Mértékegysége	Célérték		Megvalósult célérték	Megvalósulási arány %	
		2017–2018	2014-2020	2017–2018	2017-18	2014-2020
Egyedi ügyfélszolgálati tájékoztatás	alkalom	320 000	640 000	467757	146,2	73,1
Csoportos tájékoztatás	alkalom	2 400	4 800	3 614	150,6	75,3
Széleskörű tájékoztatás keretében biztosított rendezvények	alkalom	16	32	76	475,0	237,5

Forrás: NAK éves beszámoló (2017, 2018)

A VP1-1.3.1.-17 Szakmai tanulmányutak és csereprogramok felhívás alatt benyújtott 68 pályázat túlnyomó része (64 db) a felhívás 3. célterületére, a gyakornoki program megvalósítására érkezett és további 4 pályázatot szakmai tanulmányútra nyújtottak be. Az átlagos támogatási igény a gyakornoki programra 33,3 ezer euro, míg a szakmai tanulmányokra 29 ezer euro. A támogatást igénylők háromnegyede egyéni vállalkozó, 10%-a magánszemély. A gyakornokok alkalmazásának igénye elsősorban a kézimunkaigényes ágazatokban jelentkezik, a támogatási igények közel felét kertészeti ágazathoz tartozó gazdálkodók nyújtották be. Az értékelési időszakban a felhívást érintően támogatási döntés még nem született, így kifizetés sem történt, tehát ez a felhívás az értékelés időszakában nem járult hozzá a tudástőke fejlesztéséhez az agráriumban. A támogatási igényeket vizsgálva viszont előre vetíthető, hogy leginkább a gyakorlati tapasztalat megszerzése terén várható az intézkedések hatása.

A VP1-2.1.1-2.1.2-17 Mezőgazdasági, erdőgazdálkodási és élelmiszer-feldolgozáshoz kapcsolódó egyéni és csoportos szaktanácsadás, esetében 2018. december 31-ig eredményekről még nem tudunk beszámolni, támogatói döntés hiányában prognózis sem adható. A felhívás előrehaladásának jelentős késedelmé mögött az áll, hogy a költségek elszámolásánál a nem ÁFA körös (őstermelők) nem tudták visszaigényelni az ÁFA-t és be kellett fizetniük, ennek kapcsán a költség elszámolásnál a VP-t módosítani kellett, ez időben elhúzódott. A Bizottság 2019. évi jóváhagyásával a szaktanácsadás után fizetendő ÁFA elszámolható költség lett.

Összességében a Vidékfejlesztési Program tudástőke fejlesztését célzó képzési, tájékoztatási, tanácsadási intézkedései a Program 2018. december 31-ig tartó időszakában csak nagyon mérsékelt eredményeket hoztak, mivel egyedül a tájékoztatási szolgáltatások terén történtek kifizetések. Ugyanakkor ezek az intézkedések elengedhetetlenek a Program által támogatott más intézkedések esetében a források hatékony felhasználása szempontjából, így különösen fontos az ismeret és tudásátadás a fiatal gazdák vállalkozásindításához, a különféle beruházásokhoz, a környezetvédelmi, agrárkörnyezetgazdálkodási, illetve az energiahatékonyssággal, megújuló energiafelhasználással, valamint a rövidellátási láncokkal kapcsolatos fejlesztésekhez, beruházásokhoz.

5 KÖVETKEZTETÉS, AJÁNLÁS

A tudásátadás (képzés és tanácsadás) fejlesztéséhez hozzájáruló VP alintézkedések közül az 1.1. Agrárgazdasági képzések és felkészítő tréningek, valamint az 1.3. Szakmai tanulmányutak, csereprogramok és gyakornoki programok, valamint a M02 Tanácsadási szolgáltatások, üzemvezetési és helyettesítési szolgáltatások VP intézkedés esetében az értékelés időszakában (2018. év végéig) nem, és 2019. év első félévében is csak mérsékeltén történt előrehaladás, így a VP-ben kitűzött tudásátadást érintő célok teljesülésében jelentős az elmaradás. Ahhoz, hogy a VP-ben kitűzött célok teljesüljenek a tudásátadási intézkedések kapcsán, javasolt a pályázatkezelési és támogatás döntési eljárás jelentős felgyorsítása ezen intézkedések tekintetében.

Az VP1-1.1.1-17 Agrárgazdasági képzések és felkészítő tréningek felhívás alatt támogatható képzések közé 51-féle OKJ-s szakképesítést adó képzés, 29-féle szakképesítést nem adó, egyéb szakmai képzés, 2 hatósági jellegű képzés, valamint 13-féle különböző VP műveletekhez kapcsolódó kötelező képzés tartozik, továbbá 18-féle „A fiatal mezőgazdasági termelők számára nyújtott induló támogatás” kedvezményezettjei részére, valamint 4-féle „Az együttműködések támogatása a rövid ellátási láncok és a helyi piacok kialakításáért, fejlesztéséért és promóciójáért” támogatás kedvezményezettjei részére nyújtandó egyéb képzés tartozik. Összesen tehát a felhívás alatt 117-féle támogatott képzés szerepel, amelyek közül tématerületet tekintve vannak átfedések. Az ÚMVP-ben a képzési portfólióba még 260-féle kódszám alatt meghirdetett képzés szerepelt, az egyszerűsítés és az átfedések kiszűrésére történtek lépések. Ugyanakkor a támogatási igényt benyújtó képzőszervezetek által a képzési ütemtervükbe szereplő képzési választék jóval egyszerűbb, a 114-féle képzés közül mindössze 44 félért szerepeltetnek.

A képzések lebonyolítási költségein kívüli, képzéshez kapcsolódó költségekről a támogatott képzőszervezeteknek tételes elszámolást kell végezniük, amely jelentősen megnöveli a szervezetek adminisztrációs terheit. Megfontolandó, hogy a képzéshez kapcsolódó egyéb tevékenységek (tananyagfejlesztés és ahhoz kapcsolódó tevékenységek) költségei esetében is lehetőség legyen a tételes költségelszámolás helyett átalány költség elszámolást bevezetni.

Problémát jelent a szakképző szervezetek számára az, hogy éves képzési ütemterveik kidolgozásakor csak kevés információ áll rendelkezésükre a várható képzési igények alakulásáról. Az ütemterveket többnyire kapacitásaikra és a korábbi évek tapasztalataira támaszkodva állítják össze, de a tervek megvalósulását számos tényező befolyásolja, mint az általános munkaerőpiaci kereslet, a többi támogatott képzőszervezet kínálata, illetve a többi VP művelet előrehaladása. Javasolt a támogatott képzést igénybe vevő potenciális kedvezményezettek körében képzési igényfelmérést végezni. A támogatási igények alapján előre vetíthető, hogy a VP alintézkedései által megvalósítandó szakképzési és tudásbővítési műveletek leginkább az elsődleges alapanyag-termeléssel kapcsolatosak és a gyakorlati tapasztalat megszerzéséhez járulnak hozzá.

A 2021–2027-es időszakra vonatkozó többéves pénzügyi keretről (TPK)³ szóló bizottsági javaslat meghatározza a Közös Agrárpolitika (KAP) költségvetési keretét és fő irányvonalait. A javaslatok kiemelt szerepet biztosítanak a tudáscsere szervezésének a szakpolitikai teljesítési modellben, és ezáltal megerősítik a kutatási szakpolitikával fennálló kapcsolatokat. A javaslat kiemeli, hogy az intelligensebb, korszerűbb és fenntarthatóbb KAP-nak fel kell karolnia a kutatás és az innováció ügyét annak érdekében, hogy az uniós mezőgazdaság, erdészet és élelmiszer-ellátási rendszerek multifunkcionalitását szolgálhassa, továbbá be kell ruházni a technológiai fejlesztésekbe és a digitalizációba, valamint javítania kell a pártatlan, hatékony, fontos, új tudáshoz és ismeretekhez való hozzáférést. A javaslat kitér arra is, hogy szaktanácsadás minőségének és eredményességének javítása céljából a tagállamoknak a tanácsadókat a mezőgazdasági ismeretek és innovációk rendszerébe („AKIS”) kell tömöríteniük annak érdekében, hogy kutatás és innováció útján nyert, naprakész technológiai és tudományos információkkal szolgálhassanak.

„Az élelmiszer-ágazat és a mezőgazdaság jövője” című bizottsági közlemény az ismeretek cseréjét és az innováció hangsúlyosabbá tételét az új KAP átfogó célkitűzéseként említi. A KAP-nak továbbra is támogatnia kell az interaktív innovációs modellt, amely erősíti a szereplők közötti együttműködést annak érdekében, hogy a kiegészítő ismerettípusokat a gyakorlati megoldások elterjesztése érdekében a lehető legnagyobb mértékben ki lehessen aknázni. A mezőgazdasági tanácsadási szolgáltatásokat az AKIS keretein belül meg kell erősíteni. A KAP-stratégiai tervnek tájékoztatást kell nyújtania a mezőgazdasági tanácsadási szolgáltatások, a kutatás és a vidéki hálózatok közötti kölcsönhatásokról. Minden tagállam vagy – adott esetben – régió több különböző, az ismeretek cseréjére és innovációra irányuló fellépést finanszírozhat az ebben a rendeletben kidolgozott beavatkozástípusok igénybevételével.

A fentiek alapján a 2020 utáni programozási időszakra felkészülve már a jelen programozási időszakban célszerű a szaktanácsadók képzésében kiemelt szerepet szánni a digitalizációval, innovációval, együttműködések létrejöttével és működésével kapcsolatos ismereteknek és tudásnak. Fel kell készíteni a szaktanácsadókat, hogy az új KAP támogatási rendszerében prioritást élvező tématerületekkel kapcsolatban naprakész ismeretekkel rendelkezzenek, melyeket átadhatnak. A felsoroltakon kívül az új tervidőszakban az egyre növekvő környezetvédelmi, éghajlat-politikai vagy társadalmi elvárások eredményes kezelésében fontos, hogy a nagyobb környezetvédelmi és éghajlat-politikai ambíciókat megjelenítő kísérő intézkedések hozzájáruljanak a tudást, az innovációt és a legújabb releváns technológiát magukban foglaló bevált gyakorlatok bevezetéséhez (a gazdálkodás hagyományos és egyéb formáiban egyaránt). Így tehát törekedni kell a tudás, a tanácsadás és az új (digitális) technológiák hatékonyabb felhasználására.

³ [COM(2018) 322 final – TPK-rendelet].

FELHASZNÁLT IRODALOM

NAK (2015): Vidékfejlesztési Program Kézikönyv <http://www.nak.hu/kiadvanyok/kiadvanyok/133-vidékfejlesztési-program-kezikönyv-1>

Hamza Eszter – Rácz Katalin – Szabó Dorottya (2019): A legégetőbb probléma: a nemzedékváltás. Magyar Mezőgazdaság. 2019 március 20. p. 26.

Hamza Eszter – Rácz Katalin – Szabó Dorottya (2019): Az agrárszakképzés szerepe a munkaerő-utánpótlásban 2018. Agrárgazdasági Információk NAIK AKI. <http://dx.doi.org/10.7896/ai1904>

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (2007-2013) utólagos (ex-post) értékelése (2016)